

Høringssvar vedr. *høringsutkast Overordnet del – verdier og prinsipper*

FRI - foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold viser til Kunnskapsdepartementets sitt høringsutkast av 10. april 2017. Her følger vårt høringssvar til forslaget om *Overordnet del – verdier og prinsipper*.

Vi har forståelse for at et dokument som skal omhandle overordnede deler av grunnopplæringen har mange perspektiver og tema som skal synliggjøres på få sider. Vi anbefaler imidlertid at temaer som i stor grad påvirker og er en del av elevenes skolehverdag, herunder seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, må tydeliggjøres og presiseres gjennom styrende dokumenter for skolen. Mangfold er nevnt 14 ganger i høringsutkastet, men kjønn, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og/eller seksuell orientering er ikke eksplisitt nevnt en eneste gang.

Gjennom formuleringer som (andre avsnitt, andre setning under kapittel 1.2 ”Kultur, identitet og mangfold”) ”*Kulturelt, språklig og livssynsmessig mangfold setter sitt preg på samfunnet og skolen. Skolen skal ivareta dette mangfoldet og inkludere alle.*”, knyttes mangfold her til kulturelt, språklig og livssynsmessig mangfold. Selv om vi mener det er vesentlig at disse mangfoldsaspektene løftes frem, er det behov for at overordnet del eksplisitt inkluderer også andre mangfoldsaspekter, som seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, slik at dette ikke kan tolkes ut av forståelsen av dokumentets mangfoldsdefinisjon.

Det er flere steder i høringsutkastet der mangfoldsbegrepet kan konkretiseres. Eksempelvis foreslår vi at man under 1.1 ”Menneskeverdet” legger til ulike mangfoldsaspekter i en delsetning:

Skolen skal formidle kunnskap og holdninger som fremmer likeverd og likestilling, *uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering,*

kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn.

I den nye rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver er diskrimineringsgrunnlagene eksplisitt definert under ”Likestilling og likeverd”:

Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet.

I forordet er det eksplisitt uttrykt at ”barnehagen og grunnsopplæringen er deler av et felles opplæringsløp og bygger på et likt verdigrunnlag”. Vi mener det er vesentlig at forskrifter for barnehage og grunnsopplæring har sammenfallende forståelse av hvordan man skal jobbe for likeverd og likestilling i barnehage og skole. Videre ser vi et tydelig behov for å konkretisere hvilket mangfold skolen skal ivareta, ettersom enkelte elevgrupper har en særskilt sårbarhet. Dette gjelder definitivt elever som bryter med normer for kjønn og seksualitet. Eksempelvis utsettes bifile og homofile elever i betydelig større grad for mobbing enn heterofile elever¹ og disse elevene lider også langt oftere enn heterofile elever av psykiske plager som depresjon og angst. Dette kan forebygges blant annet gjennom at overordnede prinsipper og verdier for skolen synliggjør hvilket mangfold skolen er ment å skulle ivareta.

Vi foreslår dermed et avsnitt under 1.2 ”Kultur, identitet og mangfold”, tilsvarende formuleringene i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver:

(...) Dette må det skapes bevissthet om i skolen.

---

¹ Roland, E. og Auestad, G., 2009: *Seksuell orientering og mobbing*. Stavanger: Universitetet i Stavanger.

Skolen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Skolen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet.

Alle kan oppleve at deres egen identitet er tett knyttet til et fellesskap, (...)

Siden kompetansemålene for grunnopplæringen også er i endring og antakeligvis skal bli færre, er det av vesentlig betydning at overordnet del er tydelig på hvilke verdier og prinsipper grunnopplæringen skal arbeide ut fra når det gjelder mangfold, likeverd og likestilling.

I kapittel 1.3 "Kritisk tenkning" er vi glade for at elevene skal kunne tenke kritisk om hvordan normer utvikles. Vi undres likevel over hvorfor normkritikk ikke benevnes direkte i dette kapittelet. Viktigheten av en normkritisk tilnærming i det pedagogiske arbeidet har den siste tiden blitt understreket blant annet i NOU 2015:2 og overordnet del av lærerplanen må i et fremtidsrettet perspektiv integrere dette. NOU 2015:2 poengterer at et "normkritisk perspektiv må innarbeides i lærerutdanningene, rektorutdanningene og etter- og videreutdanning av lærere, i relevante læreplaner for fag og det må utarbeides undervisningsopplegg for elever" (s. 150). FRI ser en normkritisk tilnærming som essensiell ettersom den bidrar til å rette fokus mot normene heller enn mot de individene som bryter med normene. Dermed gjør den rommet for "annerledeshet" større, noe som blant annet har vist seg å ha en forebyggende effekt når det kommer til identitetsbasert mobbing.

Vi foreslår en endring, samt et tillegg til eksisterende ordlyd:

”Elevene skal kunne vurdere ulike kilder til kunnskap i lys av allmenne normer for sannhet og troverdighet, og ha *et normkritisk perspektiv på hvordan slike normer utvikles, samt hvordan de påvirker menneskers handlinger, liv og forståelse av seg selv og andre.*”

Under kapittel 2.3 ”Kompetanse i fagene” står det at ”Den kompetansen elevene får i arbeid med fag, er avhengig av at de utvikler både kunnskaper, ferdigheter og holdninger”. Videre utdypes hva planen legger i kunnskaper og ferdigheter, mens holdninger ikke utdypes. FRI foreslår at det også utdypes hva planen legger i holdningsbegrepet, samt at det tydeliggjøres at holdningsbegrepet blant annet handler om hvordan man tenker om og handler når det kommer til minoritetsgrupper.

Vi er positive til de tverrfaglige temaene. Likevel undrer vi oss over problemorienteringen i formuleringene i kapittel 2.6.1 ”Folkehelse og livsmestring”, og ønsker oss her et mer positivt fokus på hva eksempelvis utviklingen av en sunn seksualitet og en trygg identitet kan bety for et menneske. Videre savner vi kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i områdene det kan knyttes utfordringer til.

Under kapittel 2.6.2 ”Demokrati og medborgerskap” undres vi over hvorfor det står at skolen skal ivareta et *kulturelt* mangfold, ettersom dette gir spesifikke konnotasjoner. Vi foreslår å stryke ordet ”kulturelt”, alternativt å presisere flere former for mangfold, jf. vår foregående argumentasjon.

Under kapittel 3.2 ”Et inkluderende læringsmiljø” vil vi applaudere setningen ”I arbeidet med å utvikle et inkluderende og inspirerende læringsmiljø skal mangfold anerkjennes som en ressurs som fremmer kunnskap om og forståelse for forskjeller.” Med begrunnelse i argumentasjon ovenfor, foreslår vi å her legge til setningen: ”Mangfold kan her være knyttet til etnisitet, språk, religion, kultur, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet, etc.”

FRI – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold

Tollbugata 24 0157 Oslo
T: 23 10 39 39
E: post@foreningenfri.no
www.foreningenfri.no

Oslo, 6. juni 2017

Med vennlig hilsen

*Synne Hall Arnøy
Avdelingsleder Rosa kompetanse
FRI – Foreningen for kjønns- og
seksualitetsmangfold*

*Hilde Enger Arntsen
Leder Rosa kompetanse skole
FRI – Foreningen for kjønns- og
seksualitetsmangfold*